

Monitoring group Ulcinj - MogUL

IZVJEŠTAJ O POSLOVANJU JAVNOG PREDUZEĆA MORSKO DOBRO ZA PERIOD OD 2008. DO 2013.

Projekat "Veća transparentnost i odgovornost vlasti" finansira Evropska unija, a implementira MANS sa pet projektnih partnera. Ovaj izvještaj je izrađen uz pomoć Evropske unije. Njegov sadržaj je isključiva odgovornost NVO Mogul i ne predstavlja nužno službeni stav Evropske unije.

SADRŽAJ

1. SAŽETAK	3
2. POJAM MORSKOG DOBRA, ZAKONODAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR ZA UPRAVLJANJE	3
3. ULAGANJA U ZONU MORSKOG DOBRA ZA PERIOD 2008-2013. GODINA	4
3.1 Ukupni prihodi i ulaganja u zonu morskog dobra	4
3.2 Ukupni prihodi i ulaganja po pojedinim opštinama	5
4. NOVAC ZA ULAGANJA PREUSMJEREN U DRUGE SVRHE	6
4.1 Gotovina u bankama blizu tri miliona eura	7
4.2 Vlada iz dobiti preduzeća pokrivala deficit budžeta	8
5. RASHODI ZA ZARADE I TROŠKOVI SPONZORSTVA I REKLAMA	9
5.1 Za šest godina za zarade pet miliona eura	9
5.2 Za sponzorstva i reklame milionski iznosi	10
6. NELEGALNA GRADNJA NA RIJECI BOJANI	10
7. ZAKLJUČCI I PREPORUKE	12

1.SAŽETAK

Ovaj izvještaj je dio projekta koji sprovodi šest nevladinih organizacija: Mreža za afirmaciju nevladinog sektora, Sigurna ženska kuća, Mogul, Stečajci u Crnoj Gori, Breznica i Udruga mladih Crne Gore.

U okviru projekta, Mogul prati primjenu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od strane Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom, kao i samo upravljanje područjem morskog dobra od strane Javnog preduzeća.

Podaci za izradu ovog izvještaja prikupljeni su na osnovu informacija dostavljenih od Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom putem, koji su dobijeni na osnovu zahtjeva koji su podnošeni u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama.

Na početku izvještaja prikazan je zakonodavni i institucionalni okvir za upravljanje zonom morskog dobra, dok su u drugom dijelu navedeni podaci o prihodima Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom, koji su ostvareni na osnovu naknada za korišćenje morskog dobra u periodu od 2008. godine do kraja 2013. godine, pri čemu su paralelno prikazani i podaci o ulaganjima Javnog preduzeća u područje morskog dobra.

Treći dio izvještaja pokazuje da je Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom umjesto ulaganja u zonu morskog dobra značajan dio novca preusmjerilo za povećanje osnovnog kapitala preduzeća, isplatu dobiti Vladi Crne Gore kao osnivaču, te na račune u privatnim bankama.

U četvrtom dijelu izvještaja ukazano je na problem nelegalne gradnje na rijeci Bojani, kao dijelu morskog dobra, sa navođenjem zvaničnih podataka o broju objekata i ilustracijama sa Google earth, koje prikazuju stvarno stanje na terenu.

Konačno, poslednji dio izvještaja sadrži zaključke i preporuke, koji su proizvod višemjesečnog prikupljanja i analize dokumentacije o finansijskom poslovanju Javnog preduzeća za upravljanje morskog dobra.

2. POJAM MORSKOG DOBRA, ZAKONODAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR ZA UPRAVLJANJE

Zakon o morskom dobru¹ kao morsko dobro definiše morsku obalu, luke, lukobrane, navoze, nasipe, sprudove, kupališta, hridi, limane, grebene, vrulje, izvore i vrela na obali, ušća rijeka koje se ulivaju u more, kanale spojene sa morem, podmorje, morsko dno i podzemlje, zatim unutrašnje morske vode i teritorijalno more, živa i neživa bogatstva u njima, živa i neživa bogatstva epikontinentalnog pojasa, kao i obale rijeke Bojane na teritoriji Crne Gore.

Morska obala je definisana kao pojas kopna ograničen linijom do koje dopiru najveći talasi za vrijeme najjačeg nevremena, kao i dio kopna koji po svojoj prirodi ili namjeni služi korišćenju mora za pomorski saobraćaj i morski ribolov i za druge svrhe koje su u vezi sa korišćenjem mora, a koji je širok najmanje šest metara, računajući od linije do koje dopiru najveći talasi za vrijeme najjačeg nevremena.

Prema Prostornom planu područja posebne namjene za morsko dobro² sam prostorni plan morskog dobra pokriva morski akvatorijum od oko 2.540 kvadratnih kilometara, cijelokupnu obalu u dužini od oko 310 kilometara, kao i uzani dio kopna, površine oko 58 kvadratnih kilometara.

Kada je u pitanju upravljanje, korišćenje, unapređenje i zaštita morskog dobra, Zakonom o morskom dobru utvrđena je državna svojina nad morskim dobrom i definisano da tim područjem upravlja

¹ Zakon o morskom dobru (Sl.list RCG broj 14/92, Sl.list RCG broj 59/92, Sl.list RCG broj 27/94, Sl.list CG broj 51/08, Sl.list CG broj 21/09, Sl.list CG broj 73/10 i Sl.list CG broj 40/11)

² Ovaj planski dokument utvrđen je 2007. godine

posebno javno preduzeće, koje je osnovano 1992. godine.³ Sjedište preduzeća je u Budvi, a njegov osnovni zadatak je da obezbijedi: 1) zaštitu i unapređenje korišćenja morskog dobra, 2) upravljanje morskim dobrom, 3) zaključivanje ugovora o korišćenju morskog dobra i 4) izgradnju i održavanje infrastrukturnih objekata za potrebe morskog dobra.

Zakonom o morskom dobru je propisano da Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom prihoduje naknadu po osnovu zaključenih ugovora o korišćenju morskog dobra u šest primorskih opština - Ulcinju, Baru, Budvi, Kotoru, Tivtu i Herceg Novom. Naknada koja se prikupi ulaze se u zaštitu, uređenje i unapređenje zone morskog dobra, odnosno izgradnju infrastrukturnih objekata.

Međutim, izmjenama Zakona o finansiranju lokalne samouprave iz 2010. godine⁴ prvi put je uvedena obaveza da se opštinama ustupa 20 odsto prihoda od naknade za korišćenje morskog dobra, počev od 2012. godine, dok je od 2013. godine taj iznos određen na 50 odsto od ukupne naknade po osnovu korišćenja morskog dobra.

Ilustracija teritorije zone morskog dobra

3. ULAGANJA U ZONU MORSKOG DOBRA ZA PERIOD 2008-2013. GODINA

Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom svake godine donosi plan rada, kojim predviđa ulaganja u održavanje, uređenje i izgradnju infrastrukturnih objekata u zonu morskog dobra⁵. U tom smislu, u najvažnija ulaganja spadaju: 1) komunalno uređenje i opremanje zone morskog dobra, 2) izgradnja i uređenje dijelova morskog dobra i 3) rekonstrukcija i održavanje javne rasvjete u zoni morskog dobra.

Najvažnija ulaganja u zonu morskog dobra:

1.Komunalno uređenje i opremanje zone morskog dobra
2.Izgradnja i uređenje dijelova morskog dobra
3.Rekonstrukcija i održavanje javne rasvjete u zoni morskog dobra

Javno preduzeće realizuje investicije zahvaljujući sredstvima koje prikuplja od naknada po osnovu zaključenih ugovora o korišćenju morskog dobra, što drugim riječima znači da je obavezno da ostvarenu naknadu, uz izuzimanje redovnih troškova poslovanja preduzeća, uloži u zonu morskog dobra u šest primorskih opština - Ulcinj, Bar, Budvu, Kotor, Tivat i Herceg Novi.

3.1. Ukupni prihodi i ulaganja u zonu morskog dobra

U periodu od šest godina, odnosno od 2008. do kraja 2013. godine, od naknada za korišćenje morskog dobra Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom prihodovalo je sa teritorije šest primorskih

³ Odluka Skupštine Crne Gore od dana 02. juna 1992. godine

⁴ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o finansiranju lokalne samouprave (Sl.list CG broj 74/10)

⁵ Član 8 Zakona o morskom dobru

opština ukupno 25.686.674 eura, dok je u istom periodu u te opštine uložilo 12.859.287 eura, što je polovina od ukupno prikupljenog iznosa.⁶

Tako je ovo preduzeće u 2008. godini ostvarilo prihod od naknade za korišćenje morskog dobra u iznosu od 4.661.934 eura, a uložilo svega 1.630.401 eura, odnosno 35 odsto od ukupne sume. U narednoj godini prihodovalo je 4.160.407 eura, a uložilo 2.318.790 eura ili 55,7 odsto, u 2010. godini od naknada je ostvarilo prihod od 4.787.641 eura, a uložilo 2.833.487 eura, što je 59 odsto od ukupne sume, dok je u 2011. godini od naknada imalo prihod od 4.800.740 miliona, a uložilo 2.670.935 eura, odnosno 55,6 odsto.

Shodno novim propisima sadržanim u Zakonu o finansiranju lokalne samouprave, u 2012. godini Javnom preduzeću za upravljanje morskim dobrom pripalo je 80 odsto prihoda ostvarenih po osnovu naknade za korišćenje morskog dobra, a ostatak od 20 odsto dobile su opštine. Ukupan prihod od naknada u toj godini iznosio je 5.404.690 eura, pri čemu je Javnom preduzeću pripadalo 4.323.753 eura, a šest primorskih opština je dobilo ukupno 1.080.937 eura. Međutim, iako je prihodovalo 4.323.753 eura, Javno preduzeće je u zonu morskog dobra investiralo znatno manje, odnosno 2.697.011 eura ili 62,3 odsto.

U narednoj 2013. godini, prihod od naknada dijelio se po 50 odsto između Javnog preduzeća i opština. U ovoj godini prihodovano je ukupno 5.904.386 eura, ali je Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom i u ovoj godini uložilo u zonu morskog dobra manje nego što je bio njegov prihod. Naime, od prihodovanih 2.952.199 eura uložilo je 708.663 eura, što je samo 24 odsto od ukupno prikupljene sume.

GODINA	PRIHOD PREDUZEĆA OD NAKNADA	ULAGANJA PREDUZEĆA U MORSKO DOBRO	PROCENAT
2008.	4.661.934	1.630.401	35 %
2009.	4.160.407	2.318.790	55,7 %
2010.	4.787.641	2.833.487	59 %
2011.	4.800.740	2.670.935	55,6 %
2012.	4.323.753	2.697.011	62,3 %
2013.	2.952.199	708.663	24 %
UKUPNO	25.686.674	12.859.287	50 %

Tabela prikazuje ogromnu razliku između ostvarenih prihoda i ulaganja

3.2. Ukupni prihodi i ulaganja po pojedinim opštinama

U periodu od 2008. do kraja 2013. godine Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom najviše novca na osnovu naknada za korišćenje morskog dobra prihodovalo je sa teritorije Opštine Budva i to sumu od 10.506.550 eura, ali je u istom periodu u tu primorsku opštinu najmanje uložilo i to svega 2.992.813 eura, odnosno 28 odsto od ukupne sume koja je prikupljena.

Na drugom mjestu po obimu prihoda nalazi se Opština Ulcinj, sa čije je teritorije Javno preduzeće od 2008. do kraja 2013. godine ostvarilo 3.810.242 eura, dok je u isto vrijeme u tu opštinu uložilo 2.526.115 eura ili 66 odsto od ukupne sume. Slijedi potom Opština Herceg Novi od koje je Javno preduzeće dobilo 3.730.760 eura i investiralo 2.280.320 eura, odnosno 61 odsto.

U istom periodu Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom ostvarilo je od Opštine Bar 3.464.368 eura od naknada, pri čemu je u tu primorsku opštinu uloženo 2.029.808 eura, što je 58

⁶ Izvještaj o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za 2009. godinu, koji sadrži uporedne podatke i za 2008. godinu; Izvještaj o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za 2010. godinu; Izvještaj o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za 2011. godinu; Izvještaj o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za 2012. godinu i Izvještaj o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za 2013. godinu

odsto od ukupne sume. Istovremeno, od Opštine Kotor prihodovano je 2.103.900 eura, a uloženo 1.691.594 eura ili 80 odsto, dok je od Opštine Tivat ostvareno 2.070.858 eura prihoda od naknade, da bi bilo uloženo 1.338.637 eura ili 64 odsto od ukupnog iznosa.⁷

R.B.	OPŠTINA	PRIHOD JPMD OD OPŠTINA 2008-2013	ULAGANJE JPMD U OPŠTINE 2008-2013	PROCENAT
1.	Budva	10.506.550	2.992.813	28 %
2.	Ulcinj	3.810.242	2.526.115	66 %
3.	Herceg Novi	3.730.760	2.280.320	61 %
4.	Bar	3.464.368	2.029.808	58 %
5.	Kotor	2.103.900	1.691.594	80 %
6.	Tivat	2.070.858	1.338.637	64 %

Najviše prihodovano od Opštine Budva, u nju najmanje uloženo

U nastavku su prikazane tabele o prihodima od naknada Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom sa teritorija primorskih opština po pojedinim godinama, kao i ulaganja u istom periodu.

GODINA	BUDVA	ULCINJ	HERCEG NOVI	BAR	KOTOR	TIVAT
2008.	1.880.810	575.217	790.005	643.850	412.216	359.836
2009.	1.745.025	445.887	740.531	587.132	338.701	303.141
2010.	1.865.971	915.231	651.526	643.325	424.986	286.602
2011.	2.075.889	554.921	665.374	671.744	430.521	402.292
2012.	1.643.962	853.617	560.511	531.968	290.762	442.933
2013.	1.294.893	465.369	322.813	386.349	206.714	276.054
UKUPNO	10.506.550	3.810.242	3.730.760	3.464.368	2.103.900	2.070.858

Prihod Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom po pojedinim opštinama

GODINA	BUDVA	ULCINJ	HERCEG NOVI	BAR	KOTOR	TIVAT
2008.	329.098	210.412	369.243	226.596	421.288	73.764
2009.	797.274	403.508	166.303	522.152	140.045	289.508
2010.	591.763	817.197	432.195	372.330	371.683	248.319
2011.	411.878	593.908	610.762	350.763	400.548	303.076
2012.	765.051	325.565	569.444	496.048	169.608	371.295
2013.	97.749	175.525	132.373	61.919	188.422	52.675
UKUPNO	2.992.813	2.526.115	2.280.320	2.029.808	1.691.594	1.338.637

Ulaganja Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom u pojedine opštine

4. NOVAC ZA ULAGANJA U OPŠTINE PREUSMJEREN U DRUGE SVRHE

Kada se izuzmu redovni troškovi poslovanja Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom, koji na godišnjem nivou iznose nešto preko milion eura, analiza finansijskih izvještaja za period od 2008. do kraja 2013. godine pokazuje da je, u pomenutom periodu, preduzeće najmanje šest miliona eura preusmjерilo u druge svrhe, umjesto da ih uloži u razvoj zone morskog dobra.

⁷ Izvještaj o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za 2009. godinu, koji sadrži uporedne podatke i za 2008. godinu; Izvještaj o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za 2010. godinu; Izvještaj o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za 2011. godinu; Izvještaj o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za 2012. godinu i Izvještaj o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za 2013. godinu

Naime, od 2008. godine Javno preduzeće u bankama drži gotovinu od oko 2,7 miliona eura, dok je u 2009. godini iz neraspoređene dobiti 1.000.000 eura usmjerilo Vladi Crne Gore za pokrivanje deficit-a državnog budžeta. U istoj godini iz neraspoređene dobiti uvećan je osnovni kapital preduzeća za gotovo dva miliona eura.

4.1. Gotovina u bankama blizu tri miliona eura

Podaci iz izvještaja o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom u periodu od 2008. do 2013. godine, pokazuju da ovo preduzeće značajan dio novca, koji je prikupljen od naknada za korišćenje morskog dobra, drži kao gotovinu na računima u privatnim bankama.

Naime, 2007. godine Javno preduzeće je na računima u banci držalo 1.272.956 eura kao gotovinu i gotovinske ekvivalente, od čega je najveće sume imalo u dvije banke, odnosno Atlas banci gdje je držalo 739.994 eura i Prvoj banci Crne Gore u kojoj je imalo 425.290 eura. U 2008. godini gotovinu je više nego duplo uvećalo i to na iznos od 2.681.725 eura,⁸ pri čemu je u Prvoj banci držalo 1.461.512 eura, a u Atlas banci 1.136.943 eura.

U 2009. godini Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom u bankama je imalo 2.864.959 eura, od čega je najveću svotu držalo u Atlas banci - ukupno 2.603.998 eura⁹, a sličan trend je nastavljen i u narednim godinama. Tako je u 2010. godini imalo 2.516.657 eura¹⁰ gotovine, u 2011. godini ona je iznosila 2.739.609 eura¹¹, a u 2012. godini 2.609.719 eura¹².

Konačno, na kraju 2013. godine Javno preduzeće je imalo ukupno 2.736.701 eura gotovine, od čega je u Atlas banci držalo ubjedljivo najveću sumu od 2.380.609 eura, u NLB banci je imalo 174.528 eura, u Prvoj banci Crne Gore 49.029 eura, u Crnogorskoj komercijalnoj banci 54.042 eura i u Hipotekarnoj banci 28.585 eura.¹³

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
GOTOVINA	1.272.956	2.681.725	2.864.959	2.516.657	2.739.609	2.609.719	2.736.701
Atlas banka	739.994	1.136.943	2.603.998	1.786.879	1.988.915	2.210.674	2.380.609
Prva banka	425.290	1.461.512	82.858	51.798	50.189	49.207	49.029
NLB banka	57.079	46.355	160.247	126.733	139.167	124.235	174.528
CKB banka	10.320	36.915	17.856	49.231	57.923	54.201	54.042
Hipotekarna				502.016	503.415	133.634	28.585
Devizni račun	40.273	0	0	0	0	37.769	49.909

Na kraju 2013. godine gotovina u bankama 2,7 miliona eura

Novac koji Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom drži u bankama, shodno Zakonu o morskom dobru, trebalo je uložiti u investicije i održavanje priobalnog područja u šest primorskih opština, ali je to izostalo. Pri tome je veoma zanimljivo da u godišnjim izvještajima kao opravdanje što novac drže u bankama, umjesto da ga investiraju, odgovorni u preduzeću navode složenost postupka sprovodenja javnih nabavki ili kašnjenja u dobijanju dozvola za gradnju.

⁸ Izvještaj o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za 2008. godinu, iz juna 2009. godine

⁹ Izvještaj o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za 2009. godinu, iz aprila 2010. godine

¹⁰ Izvještaj o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za 2010. godinu, iz aprila 2011. godine

¹¹ Izvještaj o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za 2011. godinu, iz juna 2012. godine

¹² Izvještaj o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za 2012. godinu, iz juna 2012. godine

¹³ U ukupnu sumu od 2.736.701 eura uračunata su sredstva na deviznom računu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrim; Izvor: Izvještaj o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za 2013. godinu, iz septembra 2014. godine

4.2. Vlada iz dobiti preduzeća pokrivala deficit budžeta

U periodu za šest godina, odnosno od 2008. do kraja 2013. godine, Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom na kraju svake poslovne godine ostvarilo je pozitivan finansijski rezultat¹⁴. Tako je u 2008. godini neto dobitak iznosiо 1.458.829 eura, u 2009. godini je bio 193.560 eura, u narednoj godini 307.494 eura, a u 2011. godini preduzeće je ostvarilo dobitak od 43.531 eura. U narednoj 2012. godini pozitivan finansijski rezultat je iznosiо 212.887 eura, dok je u 2013. godini ostvaren na nivou od 178.718 eura, što sve zajedno daje sumu od 2.395.019 eura za šest godina.

GODINA	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Neto dobit	1.458.829	193.560	307.494	43.531	212.887	178.718

Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom svake godine ostvaruje profit u poslovanju

Kada se radi o dobiti preduzeća, značajno je naglasiti da je revizor za finansijske iskaze u 2012. godini, u svom nalazu konstatovao¹⁵ da se postavlja pitanje opravdanosti ostvarivanja velikog profita preduzeća, s obzirom da je svrha ubiranja sredstava po osnovu korišćenja morskog dobra investiciono ulaganje i održavanje priobalnog pojasa u zoni morskog dobra.

Pored toga, analiza finansijskih pokazatelja koji se odnose na kapital Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom pokazuje da je preduzeće u 2008. godini prikazalo ogromnu neraspoređenu dobit¹⁶ u iznosu od čak 3.143.812 eura, od koje je u narednoj godini 1.975.314 eura usmjereno na uvećanje osnovnog kapitala preduzeća, dok je 1.000.000 eura isplaćeno Vladi Crne Gore kao vlasniku Javnog preduzeća, a za pokrivanje deficita državnog budžeta.¹⁷

2009. GODINA: Vlada dobija 1.000.000 iz dobiti za pokrivanje deficita budžeta, Javno preduzeće uvećava osnovni kapital za 1.975.314 eura

Naime, podaci pokazuju da je u 2007. godini ukupni kapital¹⁸ Javnog preduzeća iznosiо 1.767.270 eura, pri čemu je osnovni kapital bio 74.481 eura, a neraspoređena dobit 1.684.983 eura. Već u sledećoj 2008. godini ukupni kapital je naglo uvećan na 4.028.841 eura, od čega je osnovni kapital i dalje iznosiо 74.481 eura, ali je neraspoređena dobit duplirana na 3.143.812 eura.¹⁹ Međutim, u 2009. godini ukupni kapital je smanjen na 3.058.114 eura, ali je izmijenjena njegova struktura na način da je osnovni kapital uvećan za 1.975.314 eura (sa 74.481 eura na 2.049.795 eura) i to iz dijela sredstava neraspoređene dobiti. Istovremeno, dio sredstava od neraspoređene dobiti od 1.000.000 je isplaćen Vladi Crne Gore kao vlasniku za pokrivanje deficita državnog budžeta, a dio od 168.498 eura je raspoređen za rješavanje stambenih potreba radnika, pa je na kraju 2009. godine neraspoređena dobit iznosiла 205.027 eura.

¹⁴ Izvještaji o radu Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom za period 2008-2013.

¹⁵ Izvještaj o izvršenoj reviziji finansijskih iskaza za 2012. godinu revizora „A & C Company“ doo Herceg Novi, iz juna 2013. godine

¹⁶ Neraspoređena dobit je dio ukupne dobiti koja je nastala pozitivnim poslovanjem preduzeća

¹⁷ Izvještaj o izvršenoj reviziji finansijskih iskaza za 2009. godinu revizora „Mont Audit“ Podgorica, iz aprila 2010. godine

¹⁸ Ukupni kapital obuhvata osnivački kapital, revalorizacione rezerve, ostale rezerve i neraspoređenu dobit

¹⁹ U 2008. godini u strukturi ukupnog kapitala prvi put su iskazane revalorizacione rezerve, i to u iznosu od 802.742 eura, a odnosile su se na procjenu vrijednosti zemljišta i objekta nad kojim je Javno preduzeće bilo suvlasnik zajedno sa Javnim preduzećem Regionalni vodovod

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
STRUKTURA KAPITALA	1.767.270	4.028.841	3.058.114	3.372.242	3.123.553	3.349.716	3.249.814
1.Osnovni kapital	74.481	74.481	2.049.795	2.049.795	2.276.207	2.276.207	2.276.207
2.Revalorizacione rezerve	0	802.742	795.486	788.228	780.972	773.715	766.458
3.Ostale rezerve	7.806	7.806	7.806	7.806	7.806	7.806	7.806
4.Neraspoređena dobit	1.684.983	3.143.812	205.027	526.413	58.568	291.988	199.343

Uvećanje osnovnog kapitala u 2009. godini na iznos od 2.049.795 eura

U periodu od 2010. do 2013. godine nije bilo značajnijih izmjena u visini ukupnog kapitala, tako da je na kraju 2013. godine on iznosio 3.249.814 eura, pri čemu je osnovni kapital bio 2.276.207 eura, a neraspoređena dobit 199.343 eura.

Međutim, do kraja 2012. godine rukovodstvo Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom nije upisalo povećanje osnovnog kapitala u Centralni registar privrednih društava i u statut preduzeća, što je konstatovano u izvještaju revizora za 2012. godinu²⁰.

Naime, revizor u svom nalazu ukazuje da je u 2009. godini dio neraspoređene dobiti od 1.975.314 eura usmjeren u fiksni-osnovni kapital, te da je u 2011. godini unešen i iznos od 226.413 eura. „Ovo je provedeno na osnovu odluke upravnog odbora, proknjiženo u glavnoj knjizi preduzeća, ali postupak nije pravno proveden do kraja. Nesporno je da se preduzeće osnovalo bez inicijalnog uloga, a da je fiksni kapital rezultat pozitivnog poslovanja i prelivanja neraspoređene dobiti u fiksni-osnivački kapital, što je direktno povezano s odlukama upravnih odbora da se dio neraspoređene dobiti iskoristi za investiranje, a dio isplati osnivaču. Pred upravom preduzeća je da upodobi knjigovodstvenu evidenciju i provede do kraja svoje odluke upisom povećanja osnivačkog kapitala preduzeća u Centralni registar i statut preduzeća”, navodi se u izvještaju revizora.

Iz izvještaja revizora ostaje nepoznato da li je Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom zaista uplatilo iznos od oko dva miliona eura za uvećanje kapitala ili nije, odnosno šta se dogodilo sa tim novcem.

5. RASHODI ZA ZARADE I TROŠKOVI SPONZORSTVA I REKLAMA

Analiza podataka o zaradama u Javnom preduzeću za upravljanje morskim dobrom pokazuje da je za šest godina isplaćeno oko pet miliona eura po ovom osnovu, dok se ogromna sredstva izdvajaju za sponzorstva i reklamiranje, za šta je u istom periodu potrošeno oko 2,3 miliona eura.

5.1. Za šest godina za zarade pet miliona eura

Prema podacima iz finansijskih izvještaja, u periodu od 2008. godine do kraja 2013. godine Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom je za zarade zaposlenih isplatilo ukupno 5.031.712 eura, od čega su članovi upravnog odbora po osnovu naknada dobili ukupno 400.375 eura.

Tako je u 2008. godini za zarade potrošeno 753.833 eura, u 2009. godini izdvojeno je 845.194 eura, u 2010. godini isplaćena je suma od 843.744 eura, a u 2011. godini nešto više, odnosno 928.108 eura. Godinu kasnije za zarade zaposlenih izdvojeno je 837.705 eura, da bi u 2013. godini ova suma iznosila 823.128 eura.

²⁰ Izvještaj o izvršenoj reviziji finansijskih iskaza za 2012. godinu revizora „A & C Company“ doo Herceg Novi, iz juna 2013. godine

Inače, u 2009. godine bilo je 38 uposlenih, godinu kasnije 40 radnika, u 2011. godini u Javnom preduzeću za upravljanje morskim dobrom broj zaposlenih uvećan je na 41, u 2012. godini na 44 radnika, dok je na kraju 2013. godine bilo ukupno 51 zaposlenih.

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
UKUPNE ZARADE	753.833	845.194	843.744	928.108	837.705	823.128
UPRAVNI ODBOR	52.310	82.476	67.889	94.813	72.378	30.499

Za plate se godišnje troši preko 800 hiljada eura

Članovi Upravnog odbora Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom od 2008. do 2012. godine bili su Boro Lazović²¹, Selim Resulbegović²², Ivica Kalezić²³ i Đuro Marić²⁴, predsjedavajući je bio Aleksandar Tičić,²⁵ dok su u ime Javnog preduzeća u ovom tijelu bili Aleksandra Ivanović i Ljubomirka Vidović.²⁶ U 2013. godini predsjednik upravnog odbora je Dževdet Cakuli²⁷, a članovi ovog tijela su Aleksandar Tičić, Andrija Lompar²⁸, Željka Radak-Kukavičić²⁹ i Zoran Kovačević³⁰, kao i Aleksandra Ivanović i Ljubomirka Vidović u ime Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom.

Članovima upravnog odbora u 2008. godini po osnovu naknada ukupno je isplaćeno 52.310 eura, u 2009. godini za naknade je potrošeno 82.476 eura, a godinu kasnije 67.889 eura. U 2011. godini isplaćeno je 94.813 eura, godinu kasnije 72.378 eura, a 2013. godine ukupno 30.499 eura.

Kada je u pitanju zarada direktora Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom Rajka Barovića, njegova prosječna neto plata u 2009. godini iznosila je 2.500 eura, u 2010. godini primao je prosječno po 1.500 eura mjesečno, u narednoj godini prosječna neto zarada bila je 1.600 eura, da bi u 2012. godini iznosila 1.400 eura mjesečno.³¹ Zarada Barovića u 2013. godini nije poznata.

5.2. Za sponzorstva i reklame milionski iznosi

U periodu od 2008. godine do kraja 2013. godine Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom potrošilo je za troškove sponzorstva i reklama ukupno 2.343.443 eura, od čega je za sponzorstva utrošeno 1.317.313 eura, a za troškove reklama i propagande 1.026.130 eura.

6. NELEGALNA GRADNJA NA RIJECI BOJANA

Zvanični podaci iz Izvještaja o radu za 2013. godinu pokazuju da je Morsko dobro sa vlasnicima vikendica na Bojani zaključilo 321 ugovor o korišćenju prostora na rijeci i da je po tom osnovu prihodovalo nešto preko 1,5 miliona eura. Podaci za godinu ranije pokazuju da je ta institucija zaključila 336 ugovora, ukupne vrijednosti od preko 1,7 miliona eura. Uvidom poslovne izvještaje Morskog dobra za prethodne godine, je otkriveno da u njima nije bio posebno iskazivan ovaj prihod.

²¹ Predsjednik Demokratske partije socijalista u Budvi i predsjednik Skupštine Opštine Budva

²² Potpredsjednik Skupštine Opštine Ulcinj i predsjednik opštinskog odbora Socijal-demokratske partije u Ulcinju

²³ Predsjednik Državne izborne komisije Crne Gore

²⁴ Odbornik Demokratske partije socijalista u Herceg Novom

²⁵ Član Demokratske partije socijalista i Glavnog odbora te partije, Savjetnik predsjednika Vlade Crne Gore, sekretar Savjeta za privatizaciju i kapitalne projekte

²⁶ Platne liste članova Upravnog odbora JP Morsko dobro za 2009., 2010., 2011., i 2012. godinu od 29. jula 2013. godine

²⁷ Potpredsjednik partije Forca

²⁸ Bivši ministar saobraćaja i pomorstva

²⁹ Pomoćnica ministra za održivi razvoj i turizam

³⁰ Član Opštinskog odbora Demokratske partije socijalista u Herceg Novom

³¹ Platne liste direktora Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom Crne Gore za 2009., 2010., 2011., i 2012. godinu od 29. jula 2013. godine

Međutim, imajući u vidu podatke za 2012. i 2013. godinu, nema sumnje da je prosječni godišnji prihod Morskog dobra po ovom osnovu bio na nivou od oko 1,5 milion eura.

Dinamiku ubiranja prihoda sa Bojane ne prati ista ili bar približno slična dinamika ulaganja u zaštitu i revitalizaciju tog lokaliteta. Naime, ukupna ulaganja JPMD u zonu morskog dobra opštine Ulcinj za period od 2012. do 2013. godine su iznosila pola miliona eura, što je značajno manje u odnosu na ono što je Morsko dobro prihodovalo samo sa rijeke Bojane. Pored toga, čak i tih pola miliona eura je otišlo na druge projekte vezane za opštinu Ulcinj, a da niti jedan cent nije uložen u rješavanje problema na Bojani.

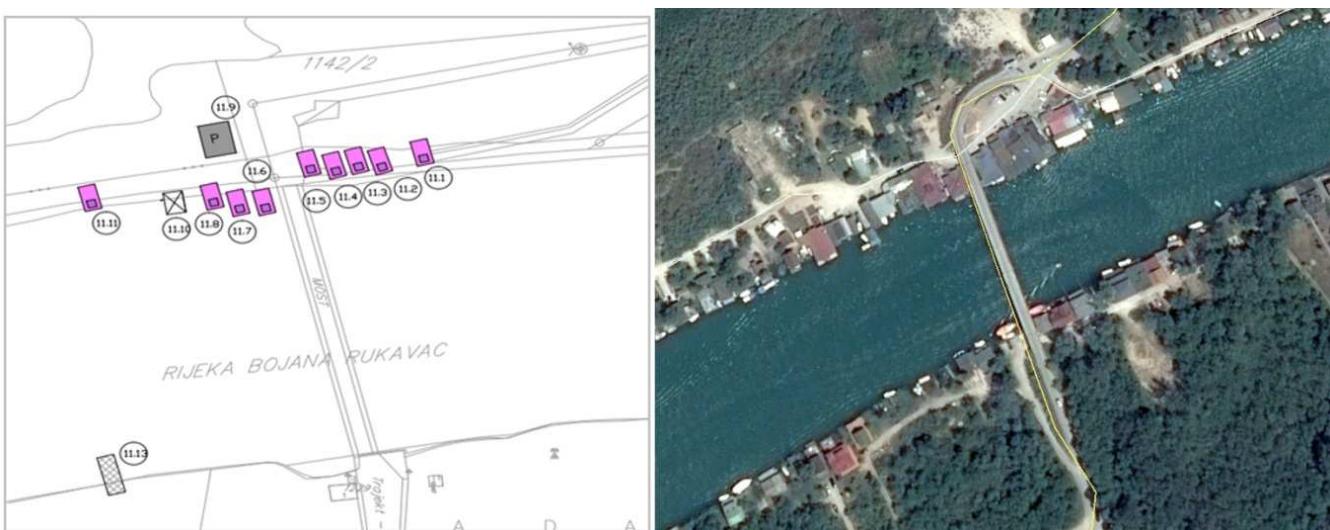
Morsko dobro je sa ubiranjem ovih prihoda započelo 2008. godine kada je izrađen takozvani katalog "privremenih objekata na Bojani" i usvojen Plan kojim je evidentirano postojanje čak 420 nelegalno sagrađenih objekata, od čega 128 objekata na lijevoj obali, a 292 objekta na desnoj obali rijeke. Planom je bilo predviđeno da vlasnici vikendica i ugostiteljskih objekata plaćaju godišnju naknadu za korišćenje prostora u zoni morskog dobra, pod prijetnjom da će im objekti biti srušeni ukoliko odbiju da zaključe ugovor sa Morskim dobrom.

Nema sumnje da se radi o potpuno nezakonitoj naplati zakupa prostora kojim gazduje ta institucija, imajući u vidu da Prostornim planom područja posebne namjene (PPPPN) za zonu morskog dobra, nije predviđeno postavljanje 99% objekata koji se trenutno nalaze na rijeci Bojani, kao i da je Prostornim planom Crne Gore i Generalnim konceptom za Veliku plažu, upravo taj dio obale Bojane je zaštićen kao stanište ptica i močvarno područje gdje je bilo kakva gradnja najstrožije zabranjena.

Pored toga, zvanični Plan objekata privremenog karaktera u zoni Morskog dobra za period 2013.-2015. godinu koji se može naći i na internet prezentaciji JPMD propisuje da se privremeni objekti na ovom lokalitetu mogu postaviti na svega tri lokacije.

Jedna od tih lokacija je u neposrednoj blizini mosta koji spaja kopno sa ostrvom i tu je predviđeno postavljenje nekoliko ugostiteljskih objekata. Druga lokacija je na samom ušću Bojane u more gdje je sa obije obale rijeke predviđeno postavljanje ugostiteljskih objekata. Treća lokacija je na samoj Adi i ona predviđa par ugostiteljskih objekata i objekte kojima se opslužuje plažni mobilijar.

Prema tom dokumentu koji potpisuje lično ministar Branimir Gvozdenović, na rijeci Bojani i ostrvu je legalno moguće postaviti samo 18 objekata, dok je stanje na terenu bitno drugačije i danas na tom lokalitetu imamo više stotina nelegalno sagrađenih objekata svih vrsta.

Izvod iz plana za zonu morskog dobra (objekti koji su u planu - slika lijevo) nasuprot izgrađenih objekata koje je JPMD legalizovalo - Sektor 11

Upredni snimak Bojane iz 2008. i 2013. godine

Fotografije iz 2008. godine pokazuju da je na ovoj lokaciji bilo izgrađeno tek nekoliko vikendica i da nije postojao pristupni put. Na fotografiji iz 2013. godine se jasno vidi da su devastatori probili pristupni put i da na obali Bojane imamo desetine novih, nelegalno sagrađenih vikendica.

7. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrrom je u periodu od 2008. godine do kraja 2013. godine u zonu morskog dobra investiralo polovinu ukupne sume koja je prikupljena po osnovu zaključenih ugovora o korišćenju morskog dobra.

Kada se izuzmu redovni troškovi poslovanja Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrrom, koji na godišnjem nivou iznose nešto preko milion eura, analiza finansijskih izvještaja za posmatrani period pokazuje da je preduzeće najmanje šest miliona eura preusmjerilo u druge svrhe, umjesto da ih uloži u razvoj zone morskog dobra.

Naime, od 2008. godine Javno preduzeće u privatnim bankama drži gotovinu od oko 2,7 miliona eura, dok je u 2009. godini iz neraspoređene dobiti 1.000.000 eura usmjерilo Vladi Crne Gore za pokrivanje deficit-a budžeta.

Takođe, u 2009. godini iz neraspoređene dobiti je uvećan osnovni kapital Javnog preduzeća za gotovo dva miliona eura, ali je revizor u svom izvještaju za 2012. godinu konstatovao da povećanje kapitala nije upisano u Centralni registar privrednih društava i statut preduzeća, tako da ostaje nejasno da li je novac ikada i uplaćen.

Troškovi zarada za zaposlene, a naročito članove upravnog odbora Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrrom su ogromni, i na godišnjem nivou iznose preko 800.000 eura, tako da predstavljaju pojedinačno najveću stavku u rashodima preduzeća.

Pored toga, ogromna sredstva izdvajaju se za troškove sponzorstva i reklama, koji na godišnjem nivou prosječno iznose oko 350.000 eura.

Preporuke:

- Prihode koje Javno preduzeće prikupi po osnovu naknada, uz izuzimanje redovnih troškova poslovanja, treba u potpunosti investirati u zonu morskog dobra, umjesto da se novac drži na bankarskim računima, uvećava kapital preduzeća ili isplaćuje dobit Vladi Crne Gore
- Rashode za zarade zaposlenih i naročito troškove sponzorstva i reklama treba značajno korigovati tako da više novca ostaje za investiranje u zonu morskog dobra
- U upravni odbor Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom treba uključiti predstavnike svih šest primorskih opština - Ulcinj, Bar, Budva, Kotor, Tivat i Herceg Novi, kako bi se bolje i adekvatnije projektovala ulaganja u područje morskog dobra
- Javno preduzeće početkom svake godine treba da organizuje javnu raspravu za Plan korišćenja sredstava kako bi se na taj način dala mogućnost građanima, zainteresovanim nevladnim organizacijama i drugim subjektima da se aktivnije uključe u donošenje odluka i utvrđivanje prioriteta u vezi investiranja u zonu morskog dobra
- Javno preduzeće treba ozbiljnije da se uključi u rješavanje problema nelegalne gradnje na rijeci Bojani, posebno kada se ima u vidu da se radi o lokaciji izuzetne prirodne vrijednosti.